

Mājas viesis

Nr. 36 (1617)

Lauku Avīze

Piektdien, 2003. gada 21. februārī

Grāmata

Kāda izskatās enciklopēdija cauri gadsimtiem? Šķietami naivais jautājums radās Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas izveidotajā izstādē, kura būs atvērta līdz 25. martam bibliotēkas centrālajā ēkā Lielvārdes ielā 24. Atbilde ir meklējama un atrodama šepat — bagātāajā grāmatu klāstā, to varena-ajos apjomos, izsmelošajā saturā un, protams, kopā ar bibliotēkas direktori Ventu Koceri.

ENCIKLOPĒDIJAS cauri gadsimtiem

Enciklopedijas rakstāji, cik vaļņi un saraksti, lai parādītu, ja mēs sēdo šīdi un to jūtīgi mēģin...

Venta Koceri

Venta Koceri: — Vispārīgās enciklopēdijas radušās jau pirms mūsu ēras Ķīnā, senajā Ēģiptē, Grieķijā un Romā. Tas būtu fantastiski, ja bibliotēkas fondos atrastos kaut viens šāds izdevums. Mums toties ir inkunābulas, kuras izdotas 15. gadsimtā, tātad vismaz divsimt gadus pirms ievērojamā francu apgaismības laika filozofa enciklopēdijas sistēmas izgudrotāja Deni Didro, kura Lielā enciklopēdija tapa trīsdesmit gadu laikā (1751-1780). Tā redzama arī šajā izstādē.

Inkunābulas Fundamentālās bibliotēkas fondos vēsturniekiem un zinātniekiem joprojām ir noderīgs izpētes objekts, piemēram Graciāna Dekrētū sējums, kurš ir tik smags, ka jācel ar abām rokām, ilustrētā Tita Livija Romas vēsture, Hartmaņa Šēdela hroniku grāmata ar pilnstru skatiem, "Vēstures spoguļi" (*Speculum historiale*) no 1473. gada un 1475. gadā Augsburgā latīniski izdotā "Zelta leģenda jeb Lombardijas vēsture".

Pirmā latviešu valodas vārdnīca "Lettus" datējama ar 1638. gadu, "Latviešu celvedis" ("Lettisch Vademecum") 1631. un 1643. gadā) jau ir nopietns pieteikums enciklopēdis-ka rakstura grāmatu izdošanai. Izstādē redzami arī "Augustas gudrības grāmatu".

Stendera radīto var droši nosaukt par enciklopēdiju zemniekiem, turpat līdzās jau Dravnieka "ar daudz mācītu latviešu palīdzību"

izdotā Konversācijas vārdnīca (1891—1898), arī tālākas līdz pat mūsdienām: apgāda "Zvaigzne ABC" košās, lielās ilustrētās enciklopēdijas, apgāda "Preses nams" un Nacionālā apgāda izdevumi — katrs ar savu ārkārtīgi nopietno pieeju Latvijas vēsturei, kultūrai, izglītībai. No pēdējā gadā izdotajām man sevišķi simpātīzēja "Latvijas pagasti", "Rīgas ielas", "Pasaules kultūras un vēstures notikumu enciklopēdija", "Lielā ideju vārdnīca", "Teātris un kino", "Latviešu rakstniecība biogrāfijas". Te apskatāmas Latvijas pirmā skaistākā gadagrāmata, enciklopēdisks izdevums "Latvijas

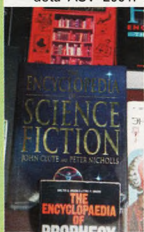
jūrnīcības vēsture. 1850—1950".

Izstādē piedalās Valērija Belokona izdevniecība, kurā pērn iznāca "Latvijas enciklopēdijas" pirmais sējums. Citos apgādos un izdevniecībās arī rit spraigs darbs pie enciklopēdiju tapšanas — top jauni "Teātra un kino" sējumi, "Latviešu rakstniecība biogrāfijas". Latvijā šobrīd notiek enciklopēdiju renesanse, to apliecina gan virtuālās enciklopēdijas parādīšanās kompaktdiskos, gan Belokona izdevniecības darbs.

Esam izlikusi apskatei enciklopēdiju "Enciklopēdija par zinātnisko fantastiku", kurā sakopotas vi-

sas zinātniskās fantastikas idejas, tajā ir šķirkļi arī par Latvijas fantastikas un fantāzijas literatūru. Patiesi paldies vēstniecībām un kultūras biedrībām, kuras bibliotēkai uzdāvināja savas zemes enciklopēdijas. Britu, vācu un amerikāņu apjomīgie sējumi ir pētnieku rīcībā. Daudziem patīkams jaunums būs ieraudzīt, cik apjomīga var būt "Estētiskās enciklopēdija", "Lermontova enciklopēdija. 1814—1841", unikāla medicīnas enciklopēdija. Lietuvišu, poļu, skandināvu izdevumi apkopo materiālu, kas saistīts ar šīm zemēm. Ar lepmumu izlikām enciklopēdijas "Starptautiskā bibliotēka vēstures vārdnīca", kas izdota ASV 2001. gadā, atvērumu,

kurā ievietots visai apjomīgs teksts par Latvijas Akadēmisko bibliotēku.

Enciklopēdiju veidošanai piemīt arī sava klasika. Izstādē redzamās Didro rediģētās "Lielās francu enciklopēdijas" iedibinātās tradīcijas jopro-

jām nav atmetas. Šī enciklopēdija daudzviet bija kļūdaina, tādēļ Volters to salīdzināja ar marmoru un koku — no vienas puses, tajā ietvertās zināšanas un pilnīgas, no otras — jebkura enciklopēdija jāuzlabo, jāpilnveido. Manuprāt, vērtīgi vismaz redzēt, kāda izskatījās pirmā "Britu enciklopēdija" (1768—1771), ko izdeva dažī skotu dženīņiem Edinburgā. Šodien šī enciklopēdija ar igādējumiem lielākiem ir katras bibliotēkas lielākais ieguvums. Tas veidošanas princips pārņēma viena no šobrīd vadošajām pasaules enciklopēdiju izdevniecībām Vācijā — Brokhauza firma. Unikāls ir vācu izdevums "Dienu no dienas vārds un bildes" ("Tag fur Tag in Wort und Bild"), šai hronikai, kuras pirmā grāmata datēta ar 1900. gadu, pēdējā ar 2000. gadu, atvēlējami visai redzamam vietu.

Izstādē interesenti var uzziņāt dažādu Latvijas un ārpus Latvijas enciklopēdiju adreses internetā.

Eva Mārtuža, I. Dorš foto

"MP" lasītāju klubs

KONKURSS KONKURSS KONKURSS

Jautājumi

1. Attēlā redzamā metāla kārbā, ielikta stikla burkā, no 1962. līdz 1988. gadam bija aprakta zeme. Tajā glabājās kāds latviešu rakstnieces romāna manuskripts. Kā sauc romānu un kas ir tā autore?

2. Kā sauc Lvovas birģermeistaru, kurš ap 1625. gadu uz Livonijas vecākās atspauk hronikas manuskriptu uzrakstīja Ditleba Alnpekes vārdu?

3. Kā sauc filmu, kuru 2001. gadā par latviešu dzejnieku un mākslinieku neformālo grupu Nujorkā "Elles Kēķis" izveidoja režisore Ināra Kolmane?

Atbildes gaidīsim līdz 28. februārim (pasta zīmogs). Trīs pirmie pareizi atbildi autori saņems apgāda "Jumava" dāvanu karti par Ls 5. Atbildes

un trīs uzvarētāju uzvārdi būs publicēti kopā ar nākamajiem konkursa jautājumiem.

Vēstules lūdzam adresēt "Mājas Viesi" lasītāju klubam Dzirnāvu ielā 21, Rīga, LV 1010

Jautājumus sagatavoja Rakstniecības, teātra un mūzikas muzeja rakstniecības nodaļas vadītājs Rimonds Cepitis

Atbildes uz 07. 02. 2003. publicējām jautājumiem: 1. Ilze Kalnāre, 2. Almanahs nav izdots 1992. — 1994.g.; 1996. — 1999.g.; 2002.g. 3. Jānis Einfelds.

Pilnīgi pareizi šoreiz nav atbildējis neviens no lasītājiem. Vistuvāk patie-

JUMAVAS

GRAMATICA

sibai bijis **Roberts Veips** no Madonas rajona. Lai saņemtu dāvanu karti, lūdzu, sazinieties ar Evu Mārtužu pa tālr. 7096631!